

Datum  
2019-11-01

Vår beteckning  
Dnr 2019/813

# Mönstring och prövning till grundutbildningsomgång 2019/20

Ett uppdrag i Totalförsvarets rekryteringsmyndighets regleringsbrev 2019

Rekryteringsmyndigheten, Box 31, 651 02 Karlstad  
Telefon 0771-24 40 00, E-post [exp@rekryteringsmyndigheten.se](mailto:exp@rekryteringsmyndigheten.se)  
[www.rekryteringsmyndigheten.se](http://www.rekryteringsmyndigheten.se)

## INNEHÅLL

1	SAMMANFATTNING	6
2	UPPDRAGET	7
3	VÄGEN TILL GRUNDUTBILDNING MED VÄRNPLIKT	8
4	KOMMUNIKATION KRING VÄRNPLIKTEN	10
4.1	Slutsatser och erfarenheter	11
5	MÖNSTRINGSUNDERLAG	12
5.1	Slutsatser och erfarenheter	13
6	SELEKTERING INFÖR MÖNSTRING	14
6.1	Slutsatser och erfarenheter	14
7	MÖNSTRING OCH PRÖVNING	15
7.1	Utökad mönstring	16
7.2	Slutsatser och erfarenheter	16
8	NOMINERING OCH INSKRIVNING	18
8.1	Slutsatser och erfarenheter	19
9	AVBROTT	20
9.1	Slutsatser och erfarenheter	22



## BESLUT

I den slutliga handläggningen av detta ärende har deltagit avdelningschefen Marcus Hammarnäs, kommunikationschefen Marinette Nyh Radebo och stabshandläggaren Åsa Backmann. Generaldirektören Christina Malm har beslutat efter föredragning av avdelningschefen Bengt Forssten.

Karlstad den 1 november 2019

Christina Malm  
Generaldirektör

Bengt Forssten  
Avdelningschef

# 1 SAMMANFATTNING

Totalförsvarets rekryteringsmyndighet (Rekryteringsmyndigheten) har med stöd av lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt skrivit in 4 672 totalförsvarspliktiga till grundutbildning med värnplikt 2019/20 (GU19/20) utifrån Försvarsmaktens beställda utbildningsplatser. För GU19/20 var det totalförsvarspliktiga födda år 2000 som var skyldiga att fylla i mönstringsunderlaget. För att nå målsättningen om att ha 4 000 uttryckande har Försvarsmakten beställt 4 400 utbildningsplatser av Rekryteringsmyndigheten. Svårtillsatta befattningar i Försvarsmakten har i hög utsträckning kunnat fyllas av värnpliktiga. Av de 4 672 inskrivna har cirka 80 procent kallats med stöd av lagen om totalförsvarsplikt och cirka 20 procent blev inskrivna efter att själva ha ansökt om att pröva till grundutbildning med värnplikt. Av alla de som gjort en egen ansökan är cirka 23 procent födda år 2000. Av de som har gjort en egen ansökan om prövning och blivit inskrivna till grundutbildning med värnplikt (20 procent av totalt antal inskrivna) är cirka 42 procent födda år 2000.

Rekryteringsmyndigheten kallade cirka 11 000 totalförsvarspliktiga till mönstring och drygt 4 000 individer ansökte om prövning till grundutbildning med värnplikt. Efter mönstring och prövning konkurrerar individen med sina värden till de olika befattningarna i Försvarsmakten. Individerna med bäst förutsättningar blir inskrivna till grundutbildning med värnplikt. Merparten av de inskrivna har uppgivit att de är positiva till grundutbildning med värnplikt och det är en faktor som beaktas vid inskrivningstillfället. Det har varit konkurrens om befattningarna vid inskrivningstillfällena (nomineringarna) i och med att fler har mönstrat /prövat och uppnått giltiga värden än föregående år.

Rekryteringsmyndigheten bedömer såhär långt att de som själva ansökt om att få pröva i hög utsträckning väljer att gå vidare och ansöker om att få mönstra enligt lagen om totalförsvarsplikt. Rekryteringsmyndigheten noterar att vissa vill ”gå hem och fundera” innan de tar beslutet att gå vidare till grundutbildning med värnplikt. Merparten återkommer dock och har då bestämt sig för att gå vidare.

För GU19/20 justerade Försvarsmakten befattningskravet för muskel för ett trettiotal befattningar inom marinen och flygvapnet. En högre andel kvinnor kunde därmed vara med och konkurrera om dessa befattningar vid nomineringen. Den totala andelen kvinnor som skrivits in till någon befattning har ökat något jämfört med GU18/19 och uppgår till cirka 17 procent.

Totalt cirka 900 individer är inskrivna i utbildningsreserven.

## 2 UPPDRAGET

Rekryteringsmyndigheten har i uppdrag i regleringsbrevet att lämna en samlad redovisning avseende mönstring och prövning för grundutbildningsomgång 2019/20 (GU19/20):

### ***Mönstring och grundutbildning med värnplikt***

*Totalförsvarets rekryteringsmyndighet ska genomföra prövning och mönstring av totalförsvarspliktiga med målet att fylla upp minst 4 000 utbildningsplatser till grundutbildning med värnplikt.*

### **Åtterrapporering**

*Myndigheten ska lämna lägesredovisning för grundutbildningsomgång 2019/20 den 15 mars, 15 maj och 15 juli. En samlad redovisning för grundutbildningsomgång 2019/20 ska lämnas senast den 1 november.*

*I lägesredovisningarna ska anges antalet totalförsvarspliktiga som har kallats till mönstring, genomfört mönstring och skrivits in till grundutbildning med värnplikt. Även antalet totalförsvarspliktiga som har ansökt om prövning, genomfört prövning och mönstring samt skrivits in till grundutbildning med värnplikt ska redovisas.*

*Avbrottsstatistik och orsakerna till avbrotten ska också redovisas.*

*I den samlade redovisningen ska slutsatser och erfarenheter från mönstringsunderlag, mönstring och inskrivning till grundutbildning med värnplikt redovisas.*

*För grundutbildningsgenomgång 2020/21 ska lägesredovisning lämnas den 2 december.*

*Redovisningen ska vara uppdelad efter kön.*

### **Utbildningsomgångar över två års tid**

Rekryteringsmyndighetens arbete med en grundutbildningsomgång sträcker sig över två år: från kommunikationskampanj till avslutad utbildning och krigsplacering. Det innebär bland annat att den här redovisningen inte är fullständig i alla delar, exempelvis kan avbrott ske under hela utbildningstiden. GU19/20 har nyligen startat och avslutas under våren/sommaren 2020.

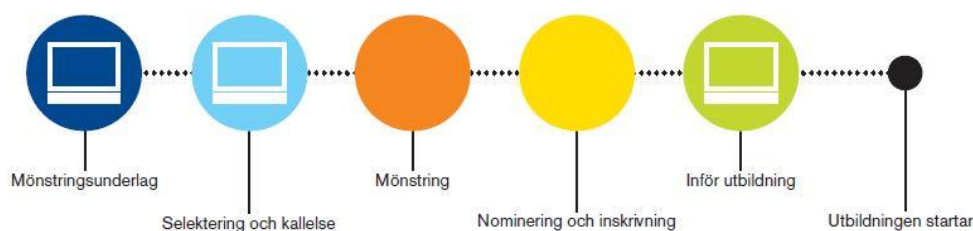
Med GU19/20 avses i den här redovisningen samtliga utbildningsstarter från 1 januari 2019 till och med 31 december 2019, inklusive hemvärnsutbildningar med start i januari 2020.

### **Rapportens struktur**

Rapporten inleds med ett avsnitt som beskriver de två vägarna till en grundutbildning med värnplikt. I de följande avsnitten redovisas vad som skedde för totalförsvarspliktiga födda 2000 och de som ansökte om prövning till GU19/20 i de olika stegen.

### 3 VÄGEN TILL GRUNDUTBILDNING MED VÄRNPLIKT

Nedan beskrivs de två vägarna till grundutbildning med värnplikt: kallelse till mönstring (1) och ansökan om prövning till grundutbildning med värnplikt (2).



#### MÖNSTRINGSUNDERLAG (1)

Mönstringsunderlaget är ett webbaserat frågeformulär som Sveriges totalförsvarspliktiga ungdomar som fyller 18 under året besvarar. Frågorna gäller bland annat hälsa, fysiska förutsättningar, skolgång, intressen och inställning till att genomföra en grundutbildning med värnplikt.

#### SELEKTERING OCH KALLELSE (1)

Utifrån lämnade uppgifter gör Rekryteringsmyndigheten en bedömning av vilka som har förutsättningar att genomföra en grundutbildning med värnplikt och som ska kallas till mönstring. Vid bedömningen tar myndigheten hänsyn till de medicinska och fysiska förutsättningarna samt individens intresse för att genomföra en värnpliktsutbildning. Drygt två månader före mönstringstillfället kallas den totalförsvarspliktige till mönstring.

#### MÖNSTRING

(1) Vid mönstringen får den kallade totalförsvarspliktige genomgå tester och undersökningar vid någon av Rekryteringsmyndighetens prövningsenheter. Mönstringen består bland annat av teoretiska prov, fysiologiska tester, medicinska undersökningar och bedömningar samt samtal med psykolog.

(2) Den som är intresserad av att genomföra en grundutbildning med värnplikt, men inte kallats till mönstring, kan själv ansöka via Rekryteringsmyndighetens webbplats. Personen får då svara på frågor liknande de i mönstringsunderlaget i det webbaserade rekryttestet och själv boka tid för prövning. Prövningen är densamma som för den som kallats och mönstrar, enligt lagen om totalförsvarsplikt.

#### NOMINERING OCH INSKRIVNING (1 och 2)

Försvarsmakten har många befattningar med varierande kravnivåer. Rekryteringsmyndighetens uppdrag är att placera den som är bäst lämpad på en viss befattning. Vid mönstringen skrivs de totalförsvarspliktiga som uppfyller kraven in



preliminärt på en befattning. De som själva ansökt om prövning till grundutbildning med värnplikt kan i detta läge välja att genomgå en grundutbildning med värnplikt (och skrivs in preliminärt på en befattning), eller att avbryta sin ansökan. Den sökande samtalar om utbildning och befattning med en inskrivningshandläggare anställd vid Rekryteringsmyndigheten, en person med en bakgrund som yrkesofficer i Försvarsmakten.

Fyra eller fem gånger per år sker en nominering där de mönstrande (inklusive de som själva ansökt om att få pröva till grundutbildning med värnplikt) skrivs in till sin slutliga placering. Befattningarna fördelas jämnt över mönstringsperioden och de olika nomineringstillfällena, så att alla mönstrande har samma chans att skrivs in till en viss befattning, oavsett när i tid de mönstrar. Vid nomineringen tillämpas principen om bäst lämpad. Det innebär att om det vid tillfället finns fler individer med godkända värden än det finns tillgängliga befattningar, kan andra- eller tredjehandsalternativ bli aktuella att skrivs in till. För att säkerställa insyn och god samverkan bjuds Försvarsmakten in att delta vid nomineringstillfällena.

#### INFÖR UTBILDNING

Inför utbildningen skickar Rekryteringsmyndigheten underlag till Försvarsmakten, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten. Avisering för registerkontroll skickas till den militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, Must, och till Polismyndigheten. Rekryteringsmyndigheten skickar kallelse till utbildning till den värnpliktige.

## 4 KOMMUNIKATION KRING VÄRNPLIKTEN

Rekryteringsmyndigheten har ett kommunikationsuppdrag<sup>1</sup> enligt förordning till lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt och i myndighetsinstruktionen.

Rekryteringsmyndigheten ska särskilt ansvara för att information om innebörden av lagen om totalförsvarsplikt sprids till de som ska svara på mönstringsunderlaget.

Rekryteringsmyndigheten ska också informera den totalförsvarspliktige om vad skyldigheten att mönstra innebär. Nedan redovisas huvuddelen av de kommunikationsinsatser som riktades mot totalförsvarspliktiga födda 2000.

### **Inför mönstringsunderlaget, februari 2018**

Inför informationsinsatsen mot målgrupp GU19/20 genomfördes en SIFO-undersökning, en så kallad nollmätning, med syfte att undersöka kunskapsnivå om totalförsvarsplikten hos målgruppen.

I slutet av februari, en vecka innan breven med inloggningsuppgifter till mönstringsunderlaget skickades ut, fick målgruppen en informationsbroschyr.

Informationsbroschyren innehöll information om rättigheter och skyldigheter vad gäller mönstringsunderlaget, mönstringen och grundutbildning med värnplikt samt information om möjligheten att göra en egen ansökan till Försvarsmakten. Enligt regeringsuppdrag Fö2016/01252/MFI togs informationsbroschyren fram i samverkan med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Försvarsmakten.

Under samma period genomfördes en digital informationskampanj i sociala medier för att uppmärksamma målgruppen och deras anhöriga om att brevet med inloggningsuppgifter var på väg.

Rekryteringsmyndigheten tillhandahöll även 1 300 gymnasieskolor runtom om i landet med brev med fakta om vilken information deras elever får och affischer om mönstring som skolorna kunde sätta upp.

Ett pressmeddelande med information om mönstringsunderlaget och tidsplanen för hela processen skickades också ut till media.

### **I samband med mönstringsunderlaget och inför besked om mönstring, mars-april och maj-juni 2018**

Under mars och april lämnade målgruppen uppgifter i mönstringsunderlaget till Rekryteringsmyndigheten. Den digitala informationskampanjen fortsatte, nu med budskapet *En skyldighet. Och möjlighet*. Informationskampanjen kompletterades under en period med digitala annonstavlor i Stockholm, Göteborg och Malmö.

I maj, inför Rekryteringsmyndighetens utskick av mönstringsbeskeden, lanserades också *Värnpliktsboten*. Värnpliktsboten är en chatbot i sociala medier som svarar på frågor om mönstringsunderlaget, mönstringen och beskriver ungdomarnas skyldigheter enligt lagen.

---

<sup>1</sup> Enligt förordning (2010:1472) med instruktion för Totalförsvarets rekryteringsmyndighet och enligt 4 kap. 2§ förordning (1995:238) om totalförsvarsplikt.

Ett pressmeddelande med information om Värnpliktsboten skickades ut till media och kompletterades med annonser i digitala upplagor av landsortstidningar i alla Sveriges län.

I juni genomfördes en ny SIFO-undersökning, en så kallad effektmätning, med syfte att undersöka huruvida kunskapsnivån om totalförsvarsplikten har förändrats hos målgruppen.

### **Inför mönstring, från juli och till start av grundutbildning med värnplikt för årskullen födda 2000**

Alla som kallades till mönstring fick tre till fyra nyhetsbrev inför mönstringen. Antalet nyhetsbrev berodde på hur lång tid det var mellan beskedet och tiden för mönstring. Nyhetsbreven innehöll bland annat information om hur mönstringen går till, hur ungdomarna bäst förbereder sig, utbildningsalternativ hos Försvarsmakten och praktisk information.

Alla som kallades till mönstring blev också inbjudna till Rekryteringsmyndighetens Facebook-grupp *Vi som ska mönstra, född -00*. I gruppen kunde ungdomar dela med sig av information och erfarenheter och även ställa frågor till varandra och även ställa frågor till Rekryteringsmyndigheten.

Rekryteringsmyndigheten deltog på sju större event, bland annat SACO-mässan som besöktes av cirka 20 000 gymnasieungdomar.

#### **4.1 SLUTSATSER OCH ERFARENHETER**

Informationsbroschyren för målgruppen ungdomar födda 2000 har nått 84 procent av målgruppen. Från det att Värnpliktsboten lanserades har cirka 10 000 unika användare ställt frågor som Rekryteringsmyndigheten har svarat på. Facebookgruppen *Vi som ska mönstra, född -00* har totalt haft cirka 1 500 medlemmar.

Erfarenheter från kommunikation med målgruppen ungdomar födda 2000, har legat till grund för användandet av en annan kommunikationskanal i sociala medier, *Mönstringslinsen*, som lanserades våren 2019 för målgruppen ungdomar födda 2001. I *Mönstringslinsen*, som bygger på AR-teknik<sup>2</sup>, kan ungdomar utforska ett fiktivt mönstringskontor och se de olika delarna av mönstringsprocessen. Syftet är att skapa trygghet och ge bra förutsättningar för ungdomarna att förbereda sig inför mönstringen. *Mönstringslinsen* har nått 337 000 unika användare och startats cirka 846 000 gånger.

Slutsatsen av undersökningarna är att informationskampanjen *Mönstra 2019* har nått fram till majoriteten av målgruppen via de olika kommunikationsmedel som Rekryteringsmyndigheten har valt. Det framgår dock, att personer som själva eller där båda föräldrarna är födda utanför Norden, inte har samma förståelse för vad skyldigheten om totalförsvarsplikt innebär. Kommande kampanj kommer därför att riktas för att fokusera särskilt på att nå den målgruppen.

---

<sup>2</sup> AR står för Augmented Reality.

## 5 MÖNSTRINGSUNDERLAG

I mars 2018 skickade Rekryteringsmyndigheten ut brev till totalförsvarspliktiga födda år 2000 med inloggningsuppgifter till det webbaserade mönstringsunderlaget. Svarstiden var två veckor. De som inte hade svarat efter denna tid fick en påminnelse och ytterligare en vecka på sig att lämna uppgifter i mönstringsunderlaget. Svaren användes för att bedöma vilka som skulle kallas till mönstring eller inte.

Totalt skickades 93 233 brev med inloggningsuppgifter till totalförsvarspliktiga födda 2000. 88 101 personer svarade, varav 43 151 kvinnor och 44 950 män, en svarsfrekvens på 94,5 procent. Svarsfrekvensen var 94,4 procent för kvinnor och 94,5 procent för män.

Inför utskicket av breven med inloggningsuppgifter till mönstringsunderlaget 2018 gjordes en generell översyn av frågor och hjälptexter. Dessutom genomförde Rekryteringsmyndigheten, tillsammans med representanter från Försvarmakten och Förvarshögskolan, en översyn av frågorna utifrån ett jämställdhetsperspektiv. För att säkerställa att frågorna inte var exkluderande granskade en extern genusexpert dem utifrån de sju diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. En fokusgrupp bestående av målgruppen, totalförsvarspliktiga 18-åringar, gav även sina synpunkter på underlaget.

Utifrån granskningen och fokusgruppens synpunkter skrevs frågor med tydlig manlig norm om och ett antal frågor fick mer informativa och moderniserade hjälptexter.

Vissa frågor i mönstringsunderlaget är diskvalificerande, exempelvis ett antal hälsotillstånd. För totalförsvarspliktiga födda år 2000 lämnade 49 327 personer (56 procent) diskvalificerande svar (kvinnor 62,0 procent och män 50,2 procent). Totalt svarade 38 774 personer (44 procent) icke-diskvalificerande på frågorna (kvinnor 38,0 procent och män 49,8 procent).

Lagen om totalförsvarsplikt ger Rekryteringsmyndigheten möjlighet att använda vitesföreläggande om inte mönstringsunderlaget besvaras. Det har dock inte funnits systemstöd och rutiner för att vitesförelägga de individer som inte svarar på mönstringsunderlaget. Inför mönstring av totalförsvarspliktiga födda 2000 har Rekryteringsmyndigheten utvecklat vissa rutiner och visst systemstöd för ändamålet. Som en del i utvecklingen av processer och rutiner valdes en (1) procent av de drygt 5 000 ut som inte besvarade mönstringsunderlaget för vitesföreläggande. Hälften av de som tagit emot besked om vitesföreläggande valde att besvara mönstringsunderlaget.

### Motivation till grundutbildning med värnplikt

Personalförsörjningen av det militära försvaret ska så långt som möjligt bygga på den enskildes intresse, motivation och vilja. Därför finns det frågor i mönstringsunderlaget som rör den enskildes motivation till att genomföra grundutbildning med värnplikt.

Av nedanstående tabell framgår bland annat hur många individer som har svarat icke-diskvalificerande och inte har svarat negativt på motivationsfrågorna i mönstringsunderlaget, totalt 17 933 individer.

	<b>Kvinnor</b>	<b>Män</b>	<b>Totalt</b>	<b>% kvinnor</b>	<b>% män</b>
<b>Totalförsvarspliktiga födda 2000</b>	45 691	47 542	<b>93 233</b>	49%	51%
<b>Besvarat mönstringsunderlaget</b>	43 151	44 950	<b>88 101</b>	46%	54%
<b>Svarat icke-diskvalificerande i mönstringsunderlaget</b>	16 381	22 393	<b>38 774</b>	42%	58%
<b>Svarat icke-diskvalificerande i mönstringsunderlaget OCH inte svarat negativt på motivationsfrågorna</b>	5 627	12 306	<b>17 933</b>	31%	69%

Sammantaget har, av 93 233 totalförsvarspliktiga födda 2000, alltså cirka 19 procent av de som är skyldiga att besvara mönstringsunderlaget varit möjliga att kalla till mönstring (12 procent kvinnor och 26 procent män).

### 5.1 SLUTSATSER OCH ERFARENHETER

Svaren i mönstringsunderlaget visar att kvinnor är generellt sett i lägre utsträckning än män intresserade av att genomföra grundutbildning med värnplikt.

## 6 SELEKTERING INFÖR MÖNSTRING

Utifrån de uppgifter som de totalförsvarspliktiga ungdomarna lämnar i mönstringsunderlaget gör Rekryteringsmyndigheten en bedömning, en selektering, av vilka som har förutsättningar att genomföra en grundutbildning med värnplikt och som ska kallas till mönstring.

För GU19/20 anmälde Försvarsmakten ett behov av att fylla 4 400 utbildningsplatser. För att säkerställa Försvarsmaktens behov kallades cirka 11 000 totalförsvarspliktiga, 28 procent kvinnor och 72 procent män till mönstring. Rekryteringsmyndigheten uppskattade inför GU19/20 att cirka 4 000 personer själva skulle ansöka om prövning till grundutbildning med värnplikt. Hur många individer som behöver mönstra/pröva för att fylla en utbildningsplats varierar. Exempelvis krävs det fem mönstrande/prövande för att fylla en utbildningsplats som jägare och tre mönstrande/prövande för att fylla en utbildningsplats som soldat/sjöman. I snitt krävs det tre och en halv (3,5) prövande för att fylla en (1) utbildningsplats.

Sammantaget planerade Rekryteringsmyndigheten för en prövningskapacitet om 15 000 för mönstring och prövning till GU19/20.

### **Selekteringskategorier**

Rekryteringsmyndigheten utvecklade ett nytt selekteringsverktyg för totalförsvarspliktiga födda 2000 som innebar att selekteringen kunde göras utifrån specifika förutsättningar i förhållande till Försvarsmaktens kravprofil för respektive befattning.

Utifrån svaren i mönstringsunderlaget sorterades de totalförsvarspliktiga in i ett tiotal olika selekteringskategorier, som utgick ifrån Försvarsmaktens beställning. Exempel på några sådana kategorier för GU19/20 var jägare, mekaniker, kock samt vissa geografiska områden.

Med hjälp av selekteringsregler knutna till kategorierna värderades svaren med olika poäng: hade individen höga poäng, kunde det indikera att hen var väl lämpad att skrivas in på en befattning som jägare. Hade hen en gymnasieutbildning inom livsmedel eller restaurang kunde det indikera att personen kunde vara lämpad för en befattning som kock. Hade hen en gymnasieutbildning inom naturbruk eller fordon kunde det indikera att personen var van att arbeta med tyngre fordon, vilket krävs för vissa befattningar.

### 6.1 SLUTSATSER OCH ERFARENHETER

Utbildningsplatserna är totalt sett fyllda. Svårtillsatta befattningar har i hög grad kunnat tillsättas.

## 7 MÖNSTRING OCH PRÖVNING

Vid mönstringen får den kallade totalförsvarspliktige genomgå tester och undersökningar vid någon av Rekryteringsmyndighetens prövningsenheter i Malmö eller Stockholm. Detsamma gäller för den som själv ansöker om att pröva till grundutbildning med värnplikt. Mönstringen/prövningen består bland annat av teoretiska prov, fysiologiska tester, medicinska undersökningar och bedömningar samt samtal med psykolog.

Inställelsegraden för de som kallats med totalförsvarsplikt var 95 procent. Av de 11 003 årskullspliktiga som kallades till mönstring inställde sig 10 491 individer, varav 2 895 var kvinnor och 7 596 män.

De som inte inställer sig till mönstring kontaktas av Rekryteringsmyndigheten som ber dem inkomma med underlag som styrker att individen haft giltiga skäl att utebli. Om så inte är fallet anmäler Rekryteringsmyndigheten dem för brott mot totalförsvarsplikten. För GU19/20 har 146 individer anmälts till åtal av detta skäl. För GU18/19 var motsvarande siffra 134. Detta ska ställas i relation till antalet totalförsvarspliktiga som kallats till mönstring, 6 000 födda 1999 (GU18/19) och 11 000 födda 2000 (GU19/20).

### **Bortfall i mönstringen avseende totalförsvarspliktiga födda 2000**

Det inledande momentet vid mönstringen är ett teoretiskt test, inskrivningsprovet. Cirka 20 procent underkänns och då avbryts mönstringen.

Utöver inskrivningsprovet var de moment som flest föll på under mönstringen plikttjänstförmåga<sup>3</sup>, medicinsk bedömning och muskeltest. Störst skillnad mellan könen var bortfallsorsak muskeltest.

<b>Mönstrande</b>	<b>Kvinnor</b>	<b>Män</b>
Inskrivningsprov	21,9%	18,7%
Plikttjänstförmåga	20,0%	19,1%
Medicinsk bedömning	16,5%	13,2%
Muskeltest	14,4%	0,4%

---

<sup>3</sup> Avser lämplighet och förmåga att hantera de psykiska påfrestningar och krav som grundutbildning, och i yttersta fall en krigssituation, innebär.

### **Bortfall avseende de som ansökt om prövning till grundutbildning med värnplikt**

4 058 individer sökte själva och prövade till grundutbildningen med värnplikt, av dem var 673 kvinnor och 3 385 män.

De fyra vanligaste bortfallsorsakerna för de som ansökt själva var samma som för de mönstrande. I förhållande till de mönstrande klarade dessa individer prövningarna bättre gällande inskrivningsprovet och den medicinska bedömningen. Störst skillnad mellan könen var även för de prövande bortfallsorsak muskeltest.

<b>Prövande</b>	<b>Kvinnor</b>	<b>Män</b>
Inskrivningsprov	6,4%	7,0%
Pliktjänstförmåga	14,5%	21,8%
Medicinsk bedömning	8,4%	8,2%
Muskeltest	16,4%	0,0%

## **7.1 UTÖKAD MÖNSTRING**

*Kompletterande prövning* är ett begrepp som tidigare använts när Försvarsmakten gjort egna tester och bedömningar av individer som redan prövats av Rekryteringsmyndigheten. Syftet har varit att testa personer för befattningar med högre krav, exempelvis jägare, röjdykare eller ubåtspersonal.

Begreppet är sedan våren 2019 *utökad mönstring*.

För att reda ut ansvarsförhållanden och för att säkerställa en korrekt prövning har Rekryteringsmyndigheten och Försvarsmakten gemensamt tagit fram ett styrdokument om den utökade mönstringen. Eftersom de som genomför utökad mönstring är inskrivna med värnplikt är den utökade mönstringen Rekryteringsmyndighetens ansvar, medan Försvarsmakten genomför själva testerna. Det ger Rekryteringsmyndigheten rätt att ändra momenten, inspektera på plats och även möjlighet att utveckla moment.

Några förband hann införa styrdokumentet för GU19/20, och från och med GU20/21 gäller styrdokumentet för samtliga utökade mönstringstillfällen inom Försvarsmakten.

För GU19/20 genomfördes drygt 760 kompletterande prövningar/utökade mönstringar till befattningar som till exempel röjdykare, tolk och jägare. Av de mönstrande/prövande till dessa befattningar var tio procent kvinnor.

## **7.2 SLUTSATSER OCH ERFARENHETER**

Rekryteringsmyndigheten har ställt upp några hypoteser kring orsakssamband för bortfall i mönstringen/prövningen. Dessa hypoteser kan utvärderas och fördjupas i en forskning med lämplig akademisk institution, exempelvis Försvarshögskolan eller FOI.

### **Prövande klarar inskrivningsprovet bättre än mönstrande**

Detta beror sannolikt på förselektering och motivation. De som ansöker om att få pröva representerar ett stickprov av populationen som skiljer sig beträffande intelligens och motivation att prestera vid ett intelligenstest i detta sammanhang.



**Prövande män faller i större utsträckning på pliktjänstförmåga/prövande kvinnor faller i lägre utsträckning på pliktjänstförmåga**

Detta beror sannolikt på förselektering och motivation. Kvinnor som ansöker om att få pröva skiljer sig troligen i större utsträckning från de kvinnor som mönstrar, än vad de prövande männen skiljer sig från de män som mönstrar. Detta kan bero på yrkets/sammanhangets traditionella koppling till manliga normer och ideal.

**Fler kvinnor som mönstrar faller i den medicinska bedömningen**

En hypotes till orsak är en större psykisk ohälsa hos unga kvinnor än hos unga män.

”I gruppen 16–29 år var det 20 procent av kvinnorna och 7 procent av männen som uppgav svåra besvär av ångslan, oro eller ångest.”<sup>4</sup>

---

<sup>4</sup> <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/statistik-psykisk-halsa/vuxnas-psykiska-halsa/>

## 8 NOMINERING OCH INSKRIVNING

Vid mönstringen skrivs de totalförsvarspliktiga och prövande som uppfyller kraven in preliminärt till en befattning. Den slutliga inskrivningen sker vid de nomineringsmöten Rekryteringsmyndigheten genomför fyra till fem gånger per år.

Befattningarna fördelas jämnt över mönstringsperioden och de olika nomineringstillfällena, så att alla mönstrande har samma chans att skrivas in till en viss befattning, oavsett när i tid de mönstrar. Vid nomineringen tillämpas principen om bäst lämpad enligt lagen om totalförsvarsplikt. Det innebär att om det vid tillfället finns fler individer med godkända värden än det finns tillgängliga befattningar, kan andra- eller tredjehandsalternativ bli aktuella att skrivas in till. För att säkerställa insyn och god samverkan bjuds Försvarsmakten in att delta vid nomineringstillfällena.

Inför nomineringen till GU19/20 delades Försvarsmaktens beställda befattningar in i tre grupper: lågintensiv, medelintensiv och högintensiv. För att bli inskriven till en befattning var kravet alltid godkända värden, men för ett flertal befattningar inom grupperna lågintensiv och medelintensiv konkurrerade de nominerade på mer lika villkor eftersom inga extra poäng gavs för högre än godkända värden på fys- och muskeltesterna. För vissa befattningar med särskilda krav gällde fortsatt att högre poäng på fys- och muskeltester gav högre viktningspoäng vid nomineringen. För en större andel befattningar var nu muskelstyrka inte utslagsgivande i konkurrensen vid nomineringen. Detta ökade möjligheten för kvinnor och män med lägre muskelstyrka att bli inskrivna till grundutbildning med värnplikt.

För GU19/20 justerade Försvarsmakten befattningskravet för muskel för ett trettiootal befattningar inom marinen och flygvapnet vilket innebar att en högre andel kvinnor kunde konkurrera om dessa befattningar vid nomineringen. För flygvapnet innebär detta att andelen inskrivna kvinnor uppgår till 29 procent och för marinens del till 15 procent. Orsaken till att andelen kvinnor inte totalt sett är högre i marinen förklaras av att en stor del av befattningarna utgörs av befattningar vid amfibieregementet, vars befattningar tillhör kategorin högintensiva, med höga fys- och muskelkrav. Inom armén uppgår andelen kvinnor till 14 procent, hemvärdet inkluderat, och till elva procent om man inte räknar med hemvärdet.

Den totala andelen kvinnor som skrivits in till någon befattning har ökat något jämfört med GU18/19 och uppgår till cirka 17 procent. Att förändringarna avseende muskelkrav inom flygvapnet och marinen inte får större genomslag totalt sett, beror på att huvuddelen av de beställda befattningarna utgörs av armébefattningar (cirka 3 500).

Rekryteringsmyndigheten har i ökad utsträckning tagit hänsyn till var den mönstrande bor för att vid inskrivningstillfället kunna placera dem förbandsnära, så nära hemorten som möjligt. Det innebär till exempel att de som bor i Norrland huvudsakligen placeras vid ett norrlandsförband. Rekryteringsmyndigheten motiverar detta då det möjliggör kortare mobiliseringstider för krigsförbanden och att förbanden i högre grad kan lokalrekrytera till ett vidare engagemang i Försvarsmakten. Dessutom innebär det kortare restider för den enskilde och minskade resekostnader för staten.

Tabellen visar inskrivningsläget 27 juni 2019 till utbildningar i Försvarsmakten som startade under perioden 1 juni – 30 september 2019 samt hemvärnsutbildningar med start i januari 2019 och januari 2020. Fem nomineringar genomfördes.

	Kallade till mönstring			Ansökt om prövning till GU			Totalt
	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	
<b>Kallats till mönstring/bokat tid för prövning</b>	7 897	3 103	<b>11 003</b>	3 515	681	<b>4 196</b>	<b>15 196</b>
<b>Mönstrat/prövat</b>	7 596	2 895	<b>10 491</b>	3 385	673	<b>4 058</b>	<b>14 549</b>
<b>Inskrivna till en befattning</b>	3 044	629	<b>3 673</b>	826	173	<b>999</b>	<b>4 672</b>

Resultatet efter femte och sista nominering till GU19/20 blev att de av Försvarsmakten beställda volymerna (4 400 utbildningsplatser) uppfylldes med god marginal.

### Utbildningsreserven

De individer som hade godkända värden, men som inte stod sig i konkurrensen om bäst lämpad vid nomineringen, skrevs in till utbildningsreserven. Även de som, utifrån sina testresultat, erbjöds en hemvärnsutbildning/bevakningssoldat och inte var motiverade kunde skrivas in till utbildningsreserven. För närvarande finns totalt cirka 900 personer i utbildningsreserven.

Utbildningsreserven är en reservlista med personer som kan genomföra grundutbildning om regeringen beslutar det. En person är inskriven i utbildningsreserven i fem år och därefter upphävs inskrivningen. Regeringen kan besluta om att ändra inskrivningen från utbildningsreserven till inskrivning för grundutbildning med värnplikt eller civilplikt om det behövs med hänsyn till Sveriges försvarsberedskap.

## 8.1 SLUTSATSER OCH ERFARENHETER

Rekryteringsmyndigheten har nått målet genom att 4 672 totalförsvarspliktiga är inskrivna till grundutbildning med värnplikt 2019/20 (GU19/20) utifrån Försvarsmaktens beställda utbildningsplatser. Svårtillsatta befattningar har i hög utsträckning kunnat fyllas. Den totala andelen kvinnor som skrivits in till någon befattning har ökat något jämfört med GU18/19 och uppgår till cirka 17 procent.

Utifrån ett beredskapsperspektiv är det positivt att utbildningsreserven fylls på successivt. Detta har inte varit möjligt sedan värnplikten lades vilande.

## 9 AVBROTT

Alla totalförsvarspliktiga som startar en grundutbildning fullföljer den inte, och i vissa fall behöver då utbildningen avbrytas. Initiativet till avbrottet kan komma från den totalförsvarspliktige själv, från Rekryteringsmyndigheten eller från Försvarsmakten.

Beslut om att avbryta utbildningen fattas av Rekryteringsmyndigheten, men kan i vissa situationer även fattas av Försvarsmakten. Det regleras i en föreskrift från Rekryteringsmyndigheten (TRMFS 2017:1).

Det finns olika anledningar till att en utbildning avbryts.

### **Ansöka om avbrott**

En totalförsvarspliktig kan under pågående utbildning ansöka hos Rekryteringsmyndigheten om att få avbryta sin utbildning på grund av skäl som exempelvis arbete, studier, sociala förhållanden, hälsoskäl eller en sammanvägning av dessa. Detta är samma skäl som ligger till grund för att kunna ansöka om uppskov innan en utbildning påbörjas.

### **Upphävd inskrivning**

Om inskrivningen för värnplikt upphävs under pågående utbildning, blir konsekvensen att utbildningen avbryts.

Den vanligaste anledningen till att inskrivningen upphävs är att den totalförsvarspliktige har en varaktigt nedsatt fysisk eller psykisk prestationsförmåga och därmed inte bedöms uppfylla kraven för att vara inskriven för värnplikt. Andra, mindre vanligt förekommande anledningar, är att den totalförsvarspliktige inte bedöms vara pålitlig ur säkerhetssynpunkt eller att hen gjort sig skyldig till sådana grova förseelser att hen inte bedöms vara lämplig att vara inskriven för värnplikt.

### **Rätt att vara vapenfri**

Om en totalförsvarspliktig under pågående utbildning ansöker om rätt att vara vapenfri och beviljas det, avbryts utbildningen. Det beror på att det idag inte finns några vapenfria utbildningar.

### **Försvarsmakten avbryter utbildningen**

Försvarsmakten har delegation från Rekryteringsmyndigheten att fatta beslut om avbrott i ärenden som beror på att den totalförsvarspliktige inte inställt sig för tjänstgöring, inte kan nå utbildningsmålet på grund av för stor frånvaro, avvikit från utbildningen, vägrar fullgöra sina skyldigheter eller att den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är tillfälligt nedsatt. Den vanligaste anledningen till att Försvarsmakten avbryter utbildningen är tillfälligt nedsatt fysisk eller psykisk prestationsförmåga.

Tabell över avbrott anmälda under år 2019. Observera att tabellen redovisar avbrott avseende GU18/19 till och med maj månad och avbrott avseende GU19/20 från juni.

Månad	Avbrott uppskovsliknande skäl (bifall)		Upphävd inskrivning		Rätt att vara vapenfri (bifall)		Försvarsmaktens beslut		Summa
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
Januari	-	1	9	7	-	-	3	7	27
Februari	-	-	8	7	-	-	1	3	19
Mars	-	-	7	9	-	-	3	5	24
April	-	-	2	-	-	-	-	2	4
Maj	-	-	1	7	-	-	-	1	9
Juni	-	-	-	1	-	-	-	1	2
Juli	-	-	5	11	-	1	-	1	18
Augusti	1	4	3	36	-	5	2	11	62
September	-	-	6	42	3	1	3	9	64
Oktober									
November									
December									
<b>Summa</b>	<b>1</b>	<b>5</b>	<b>41</b>	<b>120</b>	<b>3</b>	<b>7</b>	<b>12</b>	<b>40</b>	<b>229</b>

Den vanligaste orsaken till avbrott är upphävd inskrivning. Framförallt är orsaken till upphävd inskrivning fysiska och psykiska besvär där bedömningen har varit att nedsättningen kommer bestå under mer än ett års tid. Exempelvis panikångest, krisreaktion, långvariga förvärrade axelbesvär, ryggbesvär, tumör eller depressiv episod.

Antalet avbrott 2019 fördelas på 25 procent kvinnor och 75 procent män. Jämfört med fördelningen totalt inskrivna till grundutbildning med värnplikt (17 procent kvinnor och 83 procent män) är det en större andel kvinnor som avbrutit utbildningen.

Andelen avbrott i förhållande till totalt antal inskrivna är lägre än motsvarande siffror för perioden före 2010 då allmän värnplikt gällde. Under denna period uppgick avbrotten i snitt till cirka 15 procent årligen. För den avslutade grundutbildningsomgången 2018/19, som var den första sedan värnplikten återaktiverades, uppgår avbrotten till cirka sju procent.

I betänkandet av 2015 års personalförsörjningsutredning (SOU 2016:63) redovisas statistik avseende antagna till grundläggande militärutbildning (GMU) respektive hur många som slutförde utbildningen. Statistiken<sup>5</sup> visar att drygt 40 procent av de antagna inte slutförde sin utbildning.

<sup>5</sup> SOU 2016:63, sidan 64.

## 9.1 SLUTSATSER OCH ERFARENHETER

Andelen avbrott i förhållande till totalt antal inskrivna är lägre än motsvarande siffror för perioden före 2010. Kvinnor är överrepresenterade i avbrottsstatistiken i förhållande till deras andel som inskrivna till grundutbildning med värnplikt.